

Kongehyldningen

Af Camilla Luise Dahl, cand. mag. arkivar

I Zahrtmanns arkiv på Bornholms Ø-arkiv (BØA 1975-55) findes et affotograferet dokument dateret 3. juli 1584, registreret under titlen ”Skrivelse til kong Fr. II fra borgmester, råd og borgere i Rønne, 3. juli 1584”. Brevet er fra borgmester og rådmænd i Rønne, og besvarer en kongelig skrivelse med indkaldelse af borgmesteren og et par yderligere fornemme borgere i Rønne til deltagelse i prins Christians hyldning i Lund. Det originale dokument befinder sig på Rigsarkivet i København.

Tronfølgeren

Danmark-Norge var indtil enevælden 1660 et arvekongedømme. Kongen blev valgt af en snæver kreds af 20-30 adelige slægter præsenteret ved rigsrådet. Til gengæld for valget underskrev kongen en håndfæstning, der gav indrømmelser og privilegier til rigsrådet. Det var efterhånden blevet fast skik at vælge kongens ældste søn som tronfølger.

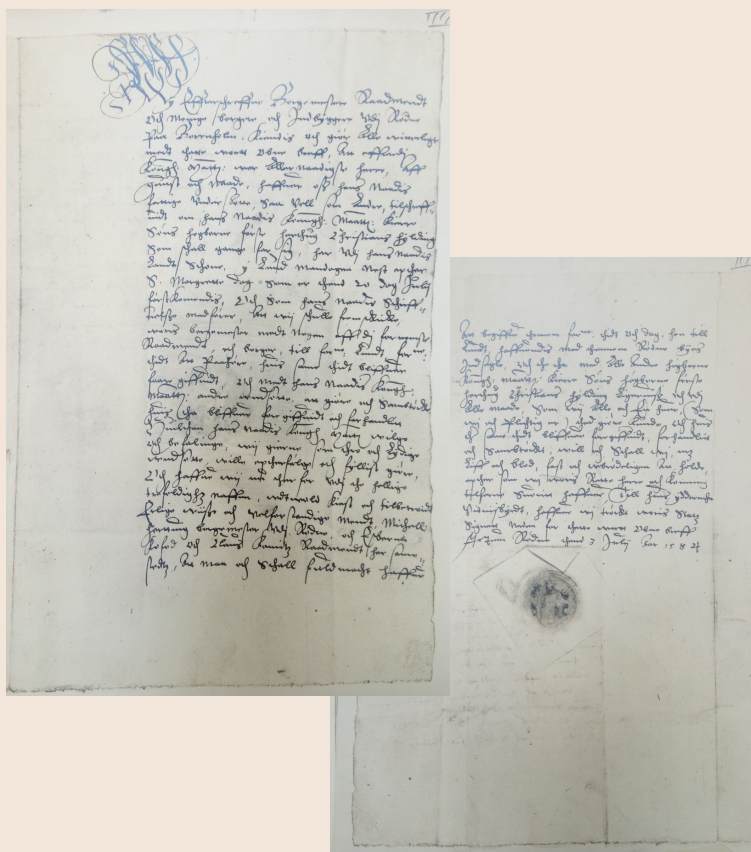
Familien Zahrtmann.
M.K. Zahrtmann ses til venstre.
(BØA 1975-55)

Hyldningen fulgte efter valget, det var en højtidelighed, hvor undersåtterne svor den udvalgte konge eller tronarving troskab. Hyldningen skulle foretages på hvert af de fire landsting, der dækkede landsdelene Jylland, Fyn, Sjælland og Skåne. Bornholm hørte til landsdelen Skåne, og fremtrædende bornholmere skulle møde op til hyldning på landstinget der. I forbindelse med Frederik II's søns fødsel i 1577 (prins Christian, den senere Chr. IV), anholdt kongen på en herredag i Odense i april 1580, at den unge prins måtte antages til deres kommende konge. Der blev givet samtykke og hyldningen fandt sted i 1584, nemlig den 15. juni i Viborg for hele Jylland, i Odense den 26. juni for Fyn og Langeland, den 8. juli i Ringsted for Sjælland, Møn, Lolland og Falster og slutteligt den 20. juli i Lund for Skåne, Halland, Blekinge og Bornholm. I Norge skete hyldningen af den udvalgte prins først efter Kong Frederiks død, nemlig i 1591, dette skønt Norges adel og lagmænd på et møde i Oslo allerede i januar 1582, havde givet deres samtykke.

Hyldningen i Lund 1584

Vedrørende hyldningen i Lund i 1584 sendtes skrivelse til borgmestre og råd i Rønne om at sende et udvalg af prominente personer til hyldningen. Rønne repræsenterede ikke hele Bornholm, idet der sendtes skrivelser ud til samtlige fire herreders købstæder med en borgmester og rådmandsstand, nemlig byerne Nexø, Rønne, Hasle, Aakirkeby og Svaneke. Også præstestanden var indbudt, repræsenteret ved præsterne Hr. Niels Thøgersen til Aakirke, Hr. Laurs Nielsen til Klemenskirke og Hr. Mogens Bancke til Ibskirke, der deltog på vegne af præsterne ved hver af de bornholmske kirker samt Bornholms provst, der grundet sin alderdoms skrøbelighed udbad sit fravær. Dertil foruden var indbudt repræsentanter for ”menige bønder og almue” i hvert af de fire herreder, disse var dog ikke hvem som helst men herredsfogeden og et par af de mest formuende og prominente gårdejere hvert sted. Det her bevarede dokument vedrører Rønne alene, og er Rønne byråds svarskrivelse til kongen om, hvem man vil sende til den prestigefyldte hyldning. De tre personer Rønne råd besluttede at sende afsted, var borgmesteren selv Mikkel Hartvig (f. ca. 1550, d. 1610) samt rådmændene Esbern Kofod (f. 1543, d. ca. 1623) og Claus Kames (ca. 1525, d. før 1593 hvor hustruen Margrethe omtales som enke). Mikkel Hartvig og Esbern Kofod var begge gift med døtre (Kirstine og Lisebet) af Claus Kames; den bornholmske rådmandsstand var tæt knyttede gennem slægt og ægteskab. De to sidstnævnte sad også selv som borgmester sammesteds for en periode.

Skrivelse til kong Fr. II fra borgmester, råd og borgere i Rønne, 3. juli 1584. (BØA 1975-55)

På denne tid var det flere steder i landet efterhånden blevet sædvane, at borgmestertitel og embede gik på omgang mellem forskellige rådmænd. Fra begyndelsen af 1600-tallet blev ordningen fastlagt ved lov, og under navnet "fastelavnborgmester" kunne borgmesterposten kun besættes for et år af gangen hvormed rådmændene skiftedes til posten med udskiftning hver fastelavn.

Af brevet kan vi læse, at man som kongens tro og lydige undersåtter naturligvis vil imødekomme kongens ønske og derfor har udvalgt de ovennævnte tre, der er "kærest", "tilbetroede", "ærlige", "vise" og "velforstandige" mænd. Brevet kan læses i sin helhed på side 4.

Svaneke Bysegl

Alt I alt deltog ikke færre end 54 bornholmere ved hyldningen og festlighederne i Lund den 20. juli 1584. Til stede ved festlighederne i Lund var også flere samtidige berømtheder, heriblandt astronomen Thycho Brahe. Det har næppe skortet på fest og musik, gæstebud, mad og drikke, lystige spil og optrædener, foruden selve den blot 7-årige hovedpersons indtog i byen til hest i et stort optog med kongen, Frederik II, dronning Sofie, og de to ældste af prinsesserne, adelsmænd i prægtige klæder til hest, ensklædte soldater, musikanter og damer i kareter. Også den anden vej rundt, fra kongen til sine tro og lydige undersåtter, gaves begunstninger og gaver, således modtog Hasle og Svaneke købstæder nye kgl. privilegeret bysegl. Det sidste bruges i uændret form den dag i dag.

"Alt I alt deltog ikke færre end 54 bornholmere ved hyldningen og festlighederne i Lund den 20. juli 1584. Til stede ved festlighederne i Lund var også flere samtidige berømtheder, heriblandt astronomen Thycho Brahe."

Seglaftryk af Svaneke's nye bysegl 1584. Byforeningen Svaneke's Venner bruger seglaftrykket som logo. Gengivet her med tilladelse fra Svaneke's Venner.

Wy eftterschreffne Borgemester Raadmendt och menige Borger och Jndbygger wdj Rødne paa Borrinholm, kiendis och giør alle witterligt medt thette wortt obne breff, att effterudj Kongl: Matts: wor aller naadigste herre, aff gunst och naade, haffuer oß hans naadis fattige vnderßotte, saa vell som andre, tilschreffuidt om hans naadis Kongl: Maatts: kierre søns hogborne første hertug Christians hyldning som schall gange for sig, her vdj hans naadis Landt Schone, y Lund mandagen nest epher S. Margrette Dag som er thend 20 dag Julij førstkommendis, och som hans naades schriffuelße medfører, att wij schulle fremskicke woris borgmester medt nogen aff dj fornemste Raadment och Borger, till forne: Landt forne: thidt att paahøre, huis samme thidt bliffuer faare giffuidt, och medt hans naadis Kongl: Maatts: andre vndersotte, att giøre och samtøcke huis tha bliffuer fore giffuidt och forhandlitt huilcken hans naadis Kongl: Matts wilge och befalninge, wij gierne som thro och lydige vndersotte, wille epherfølge och fyllist giøre, och haffue wij nu ther for wdj the helligs trefoldighedtz naffn, vdtweld kiest och tilbetroidt erlige wiise och welforstandige mendt Michell Herttuig borgmester wdj Rødne, och Esbernn Kofod och Claus Kamitz raadmend ther samme stedtz, att maa och schall fuldmacht haffue att begiffue thennem forne: thidt och dag, hen till Lundt, haffuendis med thennem Rødne byes Jndsegle, och the tha med alle andre høyborne Kongl: Matts: kierre søns høyborne første herthug Christians hyldning ligerwiißt och vdj alle maade, som wij alle och en herr, som wij och plichtig er, thed giøre kunde och huis thedt samme thidt bliffuer forgiffuidt, forhandlis och sambtøckt, will och schall wij medt liff och blod, fast och wbrødeligen att holde epher som wij woris rette herre och konning tilforne suaritt haffuer, till huis ydderthe vidniisbyrdt, hafdfuer wij trøckt woris statz signett neden for thette wort obne breff.

Actum Rødne thennd 3 July Aar 1584